

Reactie op: Noodzakelijke bestedingen als armoedegrens

In het artikel van Arjan Soede en Cok Vrooman uit ESB van 18 mei wordt veel behartenswaardigs gezegd over de benadering van armoedegrenzen. Er staat evenwel ook een volstrekt implausibele opmerking in die bij nader inzien nogal wat consequenties heeft. Gesteld wordt dat relatieve afbakeningen nauwelijks relevant zouden zijn. Dit raakt de vraag of armoede beleefd wordt als een absoluut verschijnsel (te weinig geld voor de noodzakelijke levensbehoeften) of een relatief iets (je arm voelen ten opzichte van anderen). Als het juist zou zijn wat Soede en Vrooman veronderstellen, namelijk dat armoede het gevolg zou zijn van de absolute bestedingsgelijkheden, zou er in Nederland al lang geen armoede zijn. De laatste driekwart eeuw is het sociaal minimum met zo'n factor twintig gestegen. Dat men zich toch arm kan voelen, moet dus iets te maken hebben met de relatieve positie, een andere verklaring is er niet. Van Praag en Ferrer-I-Carbonell, die dit verschijnsel hebben gekwantificeerd, laten zien dat een welvaartsstijging als bron van individuele welvaart vrijwel geheel verdampt als iedereen deze stijging ontvangt (Van Praag en Ferrer-I-Carbonell, 2004).

Hoe belangrijk de relatieve positie wel is, blijkt ook uit een enquête onder Harvard studenten. Ongeveer de helft van hen prefereerden een halvering van hun absolute bestedingsgelijkheden omdat ze daarmee bereikten een tweemaal zo hoog inkomen te hebben dan gemiddeld (Solnick en Hemenway, 1998). De onderzoekers concluderen dat "*ignoring positional concerns may lead to incorrect descriptive explanation*" en "*can also lead to flawed policy prescriptions.*" Beide tekortkomingen blijken ook uit de analyse van Soede en Vrooman. Zo verklaren zij armoede als zijnde het gevolg van onvoldoende financiële middelen om te "kunnen voorzien in goederen en diensten die in hun samenleving als onontbeerlijk gelden." Het gaat dan om "voedsel, kleding, wonen... en enkele overige uitgaven...". Over de noodzaak van (warm) wonen en (warm) eten kan natuurlijk weinig discussie bestaan. Dat blijkt ook uit het Nibud-Een Vandaag onderzoek naar armoede. Uit dit onderzoek blijkt dat zowel degenen die zich niet arm voelen als degenen die dat wel doen, wonen en eten unaniem als noodzakelijke uitgaven beschouwen.

Maar in de praktijk blijkt de prioriteitsstelling een andere. Voor de categorie die zich arm voelt blijkt immers dat het percentage van huishoudens dat rookt of een huisdier heeft hoger ligt dan het percentage dat elke dag warm eet. En ook dat het percentage dat een DVD-recorder of auto bezit hoger is dan het percentage dat de woning warm stookt (Nibud – Een Vandaag, 2007). Kennelijk is het probleem van groepen die zich arm voelen dat zij ook geld uitgeven aan zaken die naar hun eigen oordeel een lage prioriteit genieten. Het genoemde onderzoek zegt hierover dat "het gegeven dat arme huishoudens graag hetzelfde willen bezitten als rijke huishoudens...hier een rol kan spelen."

De discrepantie tussen normatieve en feitelijke bestedingen is van veel belang. Het verschil tussen waarderen en begeren is, aldus Sen, heel complex (Sen, 1985). Wanneer de bestedingsambities de financiële mogelijkheden te boven gaan, is dat wenselijk wanneer deze ambitie leidt tot hogere verdiende inkomens. Blijft die inkomensstijging evenwel uit, dan zal men de tering naar de nering moeten zetten. Begrijpelijk maar jammer is het dat voor de groep

met een lage *ability to earn* er veelal ook sprake is van een, wat men zou kunnen noemen, lage *ability to spend* (vgl. Sen, 1999). De schaarse middelen worden dan ook nog eens slecht besteed. Terecht dus dat het Nibud zoveel waarde toekent aan budgetbeheersing en daar haar voorlichtingsactiviteiten op wil concentreren. De miskenning van armoede als relatieve armoede leidt, aldus Solnick en Hemenway, ook tot ondeugdelijke beleidsadviezen. Zo is voor Soede en Vrooman het armoedevraagstuk het gevolg van financiële tekorten. En aan de hand van hun nieuwe criterium definiëren zij een nieuwe groep van armen ter grootte van 650 duizend, te weten mensen met onvoldoende middelen om te voorzien in basisbehoeften. Op grond van hun tabel 1 zijn dat gezinnen met kinderen. Het opmerkelijke is dat dit nu juist de groep is die er wel in slaagt de bestedingen in te richten op grond van noodzakelijkheid (Nibud, 2006). En dit terwijl de groep die volgens Soede en Vrooman wel toereikende middelen heeft, alleenstaanden en paren zonder kinderen, uitgerekend de groep is die oververtegenwoordigd is in de categorie schuldenaren (Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet, 2006).

Ook bij andere onderzoeken naar armoede is deze eenzijdige focus op de financiën te bespeuren (IVA 2004; Regioplan, 2006). Maar een laag ontwikkelde *ability to spend* kan men niet ontwikkelen met meer inkomen. En een hoger inkomen waarvan het meerdere niet wordt besteed aan de meest noodzakelijke bestedingen biedt ook geen verlichting. Als dit verschil tussen het armoedebegrip dat onderzoekers hanteren en de armoedebeleving in de praktijk van alledag, blijft bestaan, moet men vrezen dat de effectiviteit van het beleid daar de gevolgen van zal ondervinden. Wanneer de veronderstelling dat armoede uitsluitend het gevolg is van te weinig geld, empirisch niet aantoonbaar is, is het maar beter er geen beleidsadviezen op te baseren.

LITERATUUR

- IVA beleidsonderzoek en advies (2004) *Schulden: een (on)dragelijke last?* Tilburg: IVA.
- Nibud (2006) *Bestedingspatronen van huishoudens met een beperkt inkomen*. Utrecht: Nibud.
- Nibud – Een Vandaag (2007) *Onderzoek naar armoede*. 2 mei 2007. www.eenvandaag.nl.
- Praag, B. van en A. Ferrer-I-Carbonell (2004) *Happiness quantified, a satisfaction calculus approach*. Oxford: Oxford University Press.
- Regioplan (2006) *Klantenanalyse voedselbanken*. Amsterdam: Regioplan.
- Sen, A. (1985) *The standard of living*. Tanner Lezing, Cambridge University.
- Sen, A. (1999) *Development and freedom*. New York: Alfred Knopf.
- Solnick, S.J. en D. Hemenway (1998) *Is more always better?: A survey on positional concerns*. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 37(3), 373-383.
- Nederlandse Vereniging voor Volkskrediet (2006) *Gemiddeld bedrag aan schulden fors hoger*. www.volkskrediet.nl/publicaties/persberichten.htm.

GERARD DE VRIES
 Werkzaam bij de WRR